

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

כה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

העולם: (לד) מתהלך
רישך. הדברים שאתה רש
מהם יבואו לך במרוצה:

כה (א) גם אלה משלי
שלמה אשר העתיקו.
חזרו לדורשם כשנחמנה
חזקיה למלך והוא הושיב
תלמידים בכל עיר בדאמרי'
בפ' חלק בדקו מדן ועד
באר שבע ולא מלאו ע"ה.
העתיקו החזיקו: (ב) כבוד
שהיה הסתר דבר. כגון מעש'
מרכבה ומעשה בראשית:
וכבוד מלכים חקור דבר.
בשאתה דורש כבוד חכמים
ובסייג' שעשו לתור' ובגזרות
שגזרו בהם יש לך לחקור
ולדרוש ולשאול טעם לדבר
אבל בשתדרוש במ"מ ובמ"ב
ובחוקים הכתובים בתורה
כגון חוקים ודברים שהשטן
מקטרג עליה' ומשיב עליה'
באכילת חזיר וכלאי כרס
ושעטנו אין לך לחקור רק
להסתיר ולומר גזרת מלך
הוא: (ג) אין חקר. לרום
שמים ועומק לארץ וללב
מלכים אין חקר שכמה דיני'
באים לפניהם ולריכים לתת
לב לכולם וחס כל הלשונות
מדברים וכל הידים כותבין
אין יכולין לכתוב חללה של
רשות: (ד) הגו סיגים
מכסף. משוך כמו כאשר
הוגה מן המסילה (שמאל
ב' כ') כשם שאין הכלי של
כסף יולא למלאכת כורף
עד שיוציאו ממנו סיגים של
נחושת שבו כך אין לבור
כפטרין מעונש עד שיוציאו
מתוכם הרשעי' ויעשו בהם
דין: (ו) אל תתהדר לפני
מלך. להראות כבודך
ולהתגאות לפני מי שגדול
ממד' כיוטוב שיאמרו לך עלה
הגם משתבוא בלא רשותו
ויאמרו

(לג) וְאַחֲזֶה אֲנֹכִי אֲשִׁית לְבִי
רְאִיתִי לְקַהְתִּי מוֹסֵר:

(לג) מֵעַט שָׁנוֹת מֵעַט הַנוֹמוֹת
מֵעַט וַחֲבֵק יָדַיִם לְשֹׁכֵב:

(לד) וּבֵא-מִתְהַלֵּךְ רִישָׁךְ
וּמִהֲסוּרֶיךָ כְּאִישׁ מִגֵּן:

נשלם החלק השני.

כה

(ה) גַּם-אֵלֶּה מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה
אֲשֶׁר הֶעֱתִיקוּ אֲנָשֵׁי חֻזְקָה מִלֶּד-יְהוּדָה:

(ג) כְּבֹד אֱלֹהִים הַסֵּתֵר דְּבָר
וּכְבֹד מְלָכִים הַקָּר דְּבָר:

(ג) שָׁמַיִם לְרוֹם וָאָרֶץ לְעֶמֶק
וְלֵב מְלָכִים אֵין חֶקֶר:

(ד) הָגוּ סִיגִים מִכֶּסֶף
וַיֵּצֵא לְצִרְף כְּלֵי:

(ה) הָגוּ רִשְׁעֵי לְפָנֵי-מֶלֶךְ
וַיִּכּוֹן בְּצִדְקַת כְּסָאוֹ:

(ו) אַל-תִּתְהַדָּר לְפָנֵי-מֶלֶךְ
וּבְמָקוֹם גְּדֹלִים אַל-תִּעַמֵּד:

משלי כד כה

(לג) איך זאה דיעזעס, בעטראַכטעטע עם אויפֿמערקזאַם, אונד צאָג פֿאַלגענדע לעהרע דאַרויס:

(לד) שלאַפֿע נור נאָך איין וועניג, שלוממערע נאָך איין וועניג, שלאַגע דיא הענדע איבער איינאַנדער איין וועניג, אום נאָך אויסצורוהען,

(לה) זאָ איבערפֿעללט אַרמוטה דין וויא איין שנעללריווענדער, אונד מאַנגעל, וויא איין געוואַפֿענעטער העלד.

ענדע דעס צווייטען כולעם.

באור סג

(לב) לקחתי מוסר, והוא מה שאמר בשני פסוקים הנאים. (לג לד) עיין לעיל (ו' י' י"ח). מחהלך, הכ"ף במלת כאז עומדת במקום שני' ושעורו כמתהלך, והנה לעיל נאמר כמתהלך בפיעל, וכאן בהתפעל, והענין אחד, ולא ידעתי מדוע שינה הכשדי כאן לתרגם איש מגן מדלעיל:

כה

(א) אויך פֿאַלגענדע שפּריכֿע זינד פֿאַן שלמה, וועלכֿע דיא צייטגענאָססען הזקיהו'ס צוואַממען געטראַגען האַבען.

(ב) עהרע נאָטטעס, איזט דאָ פֿער היל לען דעס ראַטהֿע שלוםסעס,

דער קעניגע עהרע אַבער, איזט דאָ פּרי פֿען דעס ראַטהֿע שלוםסעס.

(ג) וויא היממעלסעהע אונד ערדענטיעפֿע, זאָ אונערפֿאַרשליך איזט דעם קעניגס הערץ.

(ד) שוידעט שלאַקקען פֿאַן זילבער אויס, ערהעלט דער גאָלדשמיד איין פֿיינעם געשירר;

(ה) שאַפֿט פֿאַם קעניגע דען בעזעוויכֿט וועג, שטעהט זיין טהראָן דורך גערעכֿטיגקייט פֿעסט.

(ו) פּרונקע ניכֿט אין געגענוואַרט דעם קעניגס, אונד דרענגע דין ניכֿט אין דען קרייז דער גראָסען.

בעם=

כה (א) העתיקו, כותב

הדבר מספר אל ספר, נקרא מעתיק, לפי שמעתי ועוקר הדבר מספר אל ספר, ואף על פי שבדברי הספ' הראשון אינם נעתיקי' ממנו הרי הסופר נלוו הוא מעתיק אותם (בן מלך). אנשי חוקי', אנשי דורו. (ב) כבוד אלהים הסתר דבר, ר"ל דבר קדשו עלתו ומחשבתו, והכוונה כי להסתיר דבר שלא יבוא כל נכרא נסוד אלהים, הוא כבודו, שזה יורה, שאין לבוא עד תכלית שדי, אולם למלכים אשר אך בצר המה—לא נאזה הסתירה הזאת, וכבודם לחקור דבר בעלת יודעי דת ודין. (ג) שמים לרום, נאשר כ"ף הדמיון והכוונה כשמים לרום והארץ לעומק, כן לב מלכים אין חקר, והוא ע"ד הפלגה. והנה לא ידעתי מה זה היל' לחכמי' האחרוני', כי מקרו ודרשו, אס שלמ' המלך כבר ידע בחכמתו מתכונת החדש' למדוד הארץ, ולשער גובה שמים? מי יבקש

מפי המליץ אמת החשבון (אטעטשאַטיטע וואַהרהייטען)? הלא אך בדעת ההמון ידבר, ואמונתם (אס אמת אס שקר) על לזונו תמיד, וזה נודע לכל משכיל. (ד ה) הגו סיגים מכסף, מקור מן שרש הנה, וענינו הסרה (בן מלך). לשני מלך, כמו מלפני, וכן תרגם הכשדי מן קדם מלכא. (ו) אל תתחרה, להיות הדר במלכות ונמרכבה כמוהו (ראב"ג). ובמקום גדולים, להיות מרואי פני המלך.

ויאמרו לך לא: (ו) אשר
ראו עיניך. שדבר זה אמת:
(ח) פן מה תעשה. פן תבוא
לידי לא תדע מה לעשות
באזריחה: (ט) ריבך ריב
את רעך. ואם ע"כ אתה
לריב לריב ולהוכח עם רעך
מ"מ סוד אחר לא תגלה לא
חזיר לך דופי אבותיו שמתו
שאין הכל יודעין אותו ואתה
מגלהו: (י) פן יחסדך שומע.
חרפת מלרים מתרגמין
חסוד' דמלראי. פן יחסדך
השומע וקראוך מולי' דבה:
(יא) תפוחי זהב. בעין
כחורין מוויירין על משכיו'
כסף. משניות כלי' המכוסין
בכסף כמו ושכתי כפי
(שמות ל"ג): דבר דבור
על אפניו. על כנו ודוגמתו
בשתי אימין אפונה
(תהלים פ"ח) מנוססת
ומיושבת בקרני ואין זה
מזרת אופן וגלגל (ישעיה
כ"ח) שאילו כך היה נקוד
פ"ח תחת הפ"א כמו
(יחזקאל ח') האופנים ולא
י"ל בו נקודת חטף קמץ:
(יב) נוס זהב וחלי כחם.
עדי קבולת זהב. חלי כמו
(הושע ב') ותעד נזמה
וחליחה כמו (שיר ז') חלאים.
כחם ל' תכשיט זהב וכן כחם
פז (שם ה'): (יג) כננת
שגן. כקור ימי שגן שאדם
מתאזה לו בימי קציר ולא
שגן ממש שהשגן לא ע"כ
הוא כשעת קציר: (יד) נשיאי'
ורוח וגו'. כאשר יהי' תוחלת
שוא כשהשמים מתקשרים
בעבי' והרוח מנשבת ואדם
מלפס שיבא גשם ולא בא
זהס מלטערי' וכלית עינים
כך איס מתפאר לומר כך
וכך כדקה אתן ליד גבאי

(ז) כי טוב אמר לך עלה הנה
מה שפילה לפני נדיב
אשר ראו עיניך:
(ח) אל תצא לרב מהר
פן מה תעשה באחריתה
בהכלים אתה רעה:
(ט) ריבך ריב את רעך
וסוד אחר אל תגל:
(י) פן יחסדך שמע
ודבתך לא תשוב:
(יא) תפוחי זהב במשכיות כסף
דבר דבר על אפניו:
(יב) נוס זהב וחלי כחם
מוכיה חכם על און שמעת:
(יג) כצנת שלג וביום קציר
ציר נאמן לשלחיו
ונפש אדניו ישוב:
(יד) נשיאים ורוח וגשם אין
איש מתהלל במתת שקר:
(טו) בארץ אפים יפתה קצין
ולשון רכה תשבר גרם:

דבש

והוא משקר וכלות עיני עניים למתנתו ואינה באה: (טו) באורך אפים יפותה קצין. נעוד
שהקדוש ברוך הוא מאריך אפו ואינו נפרע יתנו לב החוטאים לפתותו בתשובה ותפלה: ולשון
רבה. בתפלה ותחנונים: תשבר גרם. עלם קושי הגזרה:

דבש

(ז) בעססער מאן שפריכט צו דיר: „קאָממע נעהער הערויף“ אַלס דאַס מאַן דיך הייסט צוריק טרעטען פֿאַר דעם פֿירשטען,

דען דייע אויגען צו זעהען ווינשען.

(ח) איבעראיילע דיך ניכט אייגען רעכטסטרױט אַנצופֿאַנגען; זײַא פֿאַרויכטיג! דען וואָס ווירסט דו אַם ענדע טהון, ווען דיין געגנער דיך בעשעמען ווירד. —

(ט) מוסט דו מיט דייעם נעכסטען רעכטען, זאָ בלייבע ביא דער רעכטסזאַכע,

אונד מישע קיין פֿרעמדעס געהיימנים איין.

(י) ווער עם הערט, מעכטע דיך שמעהען,

וואָס דו אַ געשוואַטצט, קאַננסט דו אַ ניכט מעהר צו־ ריקנעהמען.

(יא) וויא גאַלדענע עפֿעל אין זילבערנען קערבֿען,

איזט איין וואָהלאַנגעבראַכטעס וואָרט.

(יב) וויא גאַלדענע אָהררינגע, וויא קעסטליכעס געשמירדע, איזט דעס ווייען פֿערטאַהונג איינעם אויפֿמערקזאַמען אָהר.

(יג) וויא שנעעקיהלונג אַם שוויילען ערנדטעטאַג, איזט איין

טרייער באַטהע זיינעם זענדער,

דען ער ערקוויקט זיינען העררן.

(יד) וויא וואָלקען אונד ווינד, דענען קיין רעגען פֿאַלגט,

זאָ איזט דער פֿראַהלער מיט לעערעם פֿערשפרעכען. —

(טו) דורך געלאַססענהייט בעזענפֿטיגעט מאַן דען טיראַנגען,

דיא ווייע צונגע צערמאַלכט, זעלבסט קנאַכען.

פֿינ

(ז) אשר ראו עיניך, כנר אמר הראב"ע שראו במקום יראו ופירש מה שפירש, ולי נראה שהוא ממאמר התנאי אשר יחסלו עיניך לראות, והכוונה כי כדי ציון אס לפני המלך אשר תשחוק לראותו, ישפילוך. ומעתיקי העמי' הציגו מאמר אשר ראו עיניך נראש פסוק ח', וזוה הטיבו מערכת המאמרים, אך לא הענינו, כאשר יבין כל משכיל בדבריה'. (ח ט) לריב מהר, ריב כמו דברי ריבו' בשעריך (דברים י"ז ח') ושעורו אל תמהר לבא במשפט עם רעך לפני יושבי שער. פן, לאזהרה, השמר לך! כי מה תעשה? וגו', כלומה אס איש ריבך ינר לדקו וירשיעוך חלקי' הלא תכלס, ולכן חדל לך, וזה כריך אתה לבוא במשפט עם רעך אז ריבך ריב, לא תדבר אך מענינים הנוגעים בדבר המשפט. וסוד אחר, דבר שאין לו שייכות עם דברי ריבות, יהיו מאיש הזה, או מאחר, אל תגל. (י) פן יחסך, חרפה בלשון ארמי (רש"י), וכבר מצינו לו ריעו

בדברי' כי חסד הוא (ויקר' כ' י"ז). ודבחק לא ח'שוב, ענינו דבור בלא מוליא ובלא מביא (כלומר דברים של מה בכך) (בן מלך) וכן תרגמתי. (יא) במשכיות כסף, רבו הפירושי', לדעת הרד"ק, הוא ענין ציור, (וכן תרגם החכם געזעניוס בספר המלים שלו פיגור), ואמר בן מלך שהוא מענין הנטה, כי הדבר המלויר יביט בו האדם, וגם לדעת הרמב"ם (עיין הקדמה למורה נבוכים) הוא מלשון הנטה, אך שהוא ז"ל פירש, שהמה מעשי שנכה, (פילוגרמן, געטלפערטיג), ואחריו החזי' השלם הרא"א, ואחרים אומרים שהוא מענין סכך או סכה (בעדעקען) עיין ספר המלים להחכם געזעניוס, ולזה תרגמתי (קערבֿען) שכולל שתי הוראות יחד, כי הם סוכני' על הדבר המונח בתוכם, גם מעשיהם באופן שנכה, כי נראה מבחזן מה בתוכם. אשניו, לדעת הראב"ע שרשו פנה, ואל"ף נוסף, כלומר פנים הראוי, ולדעת אחרים שרשו אופן, כלומר על גלגליו יתנועע לפי ערך ומשפט, וכבר הורגלו האחרונים להשתמש במלת אופן תמורת דרך. (יב) מוכיח חכם, שצורו מוכחת מוכיח חכם וכן תרגם הכשדי. על און שומעת, אולי זה עומד במקום שנים, והענין, כנס זהב וחלי בתם על און, כן מוכיח חכם על און שומעת. (יג) ונפש אדוניו, הוי' ולתינת טעם לפי שהוא ישיב נפש אדוניו, לכן ידמה ללנת שלג ציוס קציר. (יד) נשיאים ורוח, לדעת רא"א הכוונה על רוח המפור הענים, אבל יותר נראה כדעת רש"י שכוון על הרוח המוריד הגשם, כמו שאמר להלן (פסוק כ"ג) רוח לפסן תחולל גשם — כי זוה יושלם יותר יופי אחדות המליכה, כאשר יבין כל משכיל, ואמר אף אס מרוח יתקשרו השמים בעבים ונקוה לגשם ואין, כן איש מתהלל וגו'. (טו) ולשון רבה, כלומר גם האיש שאין לו שנים, יוכל לרכך ולדוק בתנועת לשונו (שיא אף גשם בשרי) דברים קשים בעלם

(טו) דבש מצאת וגו' הוקר רגלך. כשם שאם מצאת דבש והוא מתוק לחך אתה צריך שלא תאכל ממנו פן תשבענו והקאתו כך הוקר רגלך מבית רעד אף על פי שהוא מקרבך מנע מלנא שם יום יום פן ישבעך וישנא אותך. ולעניין מדרשו אל תהי רגיל לחטוא שוגג ולהביא תמיד חטאות ואשמות לבית ה' שנקרא ריע לישראל דבתיב זה דודי וזה ריעי (שם ה') : (יח) מפיץ וחרב. שם כלי מלחמה : (יט) שן רועה. רלוזה: מועדת. כמו (תהלי' י"ח) ולא מעדו קרסולי : מבטח בוגד. מכובז ביום זרתו כשן רלוזה ומועדת : (כ) מעדה בגד ביום קרה. בגד עדים בגד מוסר כלי שהוא ראוי להסירו מעליו לפי שהוא בלוי כדמתרגמינן ויסר ויעדי זה פתרונו בגד בלוי הרי הוא ביום קרה כחומץ על נתר. נתר מין אדמה רכה כגון אדמה שלנו הנקרא קריד"ה והיו חוקקי' אותה ועושין כלים ואם יכול בו חומץ ממסמסו ונשחת ואף שר בשירים על לב רע דומה לשניהם ומה הוא שר בשירים זה המלמד תורה לתלמיד רשע אשר אין בלבו לקימה : (כא) אם רעב שונאך. כמשמ"ו. ורבי: תינו פשוהו על יל"הר אם רעב הוא ואומר לך להשביעו בעבירו' משוך את עלמך לבית המדר' והאכילו מלחמ' של תורה וכן השקהו

(טז) דבש מצאת אכל דייך פן תשבענו והקאתו :
 (יז) הקר רגלך מבית רעד פן ישבעך ושנאך :
 (יח) מפיץ וחרב והיץ שגון איש ענה ברעהו עד שקר :
 (יט) שן רעה ורגל מועדת מבטח בוגד ביום צרה :
 (כ) מעדה בגד ביום קרה חמץ על-נתר ושר בשורים על לב-רע :
 (כא) אם-רעב שנאך האכלהו לחם ואם-צמא השקהו מים :
 (כב) כי גחלים אתה חתה על-ראשו ויהוה ישלם-לך :
 (כג) רוח צפון תחולל גשם ופנים נזעמים לשון סתר :
 (כד) טוב שבת על-פנת-גג מאשת מדונים ובית חבר :
 (כה) מים קרים על-נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרהק :

מדינים קרי מעין

מים מימיה של תורה : (כב) כי גחלים. הם שאתה חותה ושואב מן המדורה לתת על ראשו. חותה כל שאיבת גחלים מתוך ההסק קרי חותה כדאמר לחתות אש מיקוד (ישעיה ל') : וה' ישלם לך. ישלימונו עמך שלא יתגבר עליך : (כג) רוח צפון תחולל גשם. תוליד ותצרא את הגשם : ופנים נזעמים. תחולל לשון סתר ל"ה גורם שיהו פני הקדוש ברוך הוא נזעמים וכן דמיון פתרון המקרא רוח צפון עשויה לחולל גשם ול' סתר עשויה לפנים נזעמים : (כד) טוב שבת על פנת גג. על סילוק השכינה נאמר : מאת מדיני'. כ"י שהרשיעו את מעשיהם והקניטו להקדוש ברוך הוא : ובית חבר. בית שחברו בו הכלמים לשכינה : (כה) על נפש עיפה. עשויים להשיב

- (מ) פִּינֵדַעַם דּוּא הָאָנֹי, זָא גַעניעסע איהן מעסיג, דּוּא מעכְטעסט זיינער איבערזאָטט ווערדען, אונד איהן אויסשפּייען מיססען.
- (נ) מַאָלע דיינע בעוויכע אים הויזע דיינעם פֿריינדעס זעלטען, ער מעכְטע דיינער איבערזאָטט ווערדען, אונד דין האַססען.
- (נח) וויא האַממער, שוועררט אונד געשערפֿטער פֿייל, איזט איין מענש, דער ווידערזיינען נעכטטען פֿאַלשעם צייגנים אויסזאָגט.
- (נט) וויא איין פֿערדאַרבענער צאַהן, איין וואַנקענדהער פֿום, זאָ איזט דיא פֿערהייסונג דעם טרייאַלאָזען, צור צייט דער נאָטה.
- (נז) וויא צערפֿעטצטעם קלייד צור פֿראָסט - צייט, וויא עססיג אויף איינע אָפֿפֿענע וואונדע, נאָ ווער ליעדער דיכְטעט ביא פֿערשטיממטער זעעלע.
- (נח) הונגערט דין פֿריינד, רייכע איהם בראָד, דורסטעט ער, גיב איהם וואַססער.
- (נח) דוא שאַררעסט דאָדורך קאָהלען אויף זיין הויפט, אונד גאָטט ווירד דיר עס פֿערגעלטען.
- (נג) מיטטערנעכטליכער ווירד ברינגט רעגען; פֿערדריסליכעם געוויכט פֿעראורזאָכט היימליכעם פֿלי - סטערן.
- (נד) בעססער אויף איינעם דאָווינקעל וואָהנען, אַלס אין איינעם שטאַטטליכען הויזע, ביא איינעם צענקישען ווייבע.
- (נה) וואַם פֿרישעם וואַססער דעם לעכְצענדען איזט, דאָ איזט איינע פֿראָהע נאָכריכט אויס פֿערנעם לאַנדע.

גלייך

כעלס, בן גם מענה רך תשיבמה עזה. (טו יז) שני הפסוקים האלה דנקים, ואמר הנה גם הדגש אס מתוק הוא לחיך, לתועבה יהיה אס תאכלנו יותר מהראוי, ולזה הוקר רגליך מבית רעיך; גם אס ידעת, כי הוא יתענג בחברתך, סן ישבעך; והוקר, הוא הלווי מהפעיל משרש יקר. (יח) משיך, נקרא בן הפטיש לפי שהוא יסוכן סלע, וסוכן ונסך אחיס המה. (יט) שן רעה, מענין תרועס בשבט ברזל (תהלים ב' ט') והוא עומד וענינו רליכה כמו שפירש רש"י. מועדה, בא השור"ק תמור' החול"ס, והוא בינוני מהקל משרש יעד (רד"ק). מבטח בוגד, פירוש מה שמבטיח הבוגד הוא כשן רעה וגו', כלומר לא לבד שלא יועיל אבל גם זויק, וכן יראה לי דעת הראב"ע, ולא כדעת יתר המפרשים שפירשו מבטח בוגד על הבטחון שישים איש בבוגד. (כ) מעדה בגד, כבר העיר החכ' השלם רא"א עליקושי הפסוק הזה, ולכן חברתי בדרכי, והוא כי מעדה בגד, כדעת רש"י (ע"ש) שענינו בגד בלוי, ובהוראת נתר, נעיתי לדעת הכאדי, שענינו פלג (אָפֿפֿענע וואונדע), והוא מן מתיר אסורים, שהוראתו פתיחה, וכוונת הפסוק בכללו, הוא, כי השר בשירים על לב רע, (ושעורו בלב רע, כי יש על שהוראתו כמו עס או בי"ת עיין שרשים לרד"ק) כלומר אס רוחו סר וזעף, הנה שיריו דומים למעדה בגד ביום קרה, שלא יחם ולא לבד שלא יועילו ולא יתנו עונג לפש, אבל גם יכאיבו לאחזן שומעת, כחמץ על נתר, ודבר זה ידוע בנסיון, כי לא ילח אדם במלאכת שיר, במר נפש ורוח נכאה. (כב) וה' ישלם לך, מלבד כי אתה תחזה על ידי זה גמלים על ראשו, בראתו כי אתה תשיב לו טובה תחת רעה, הנה עוד ישלם ה' את פעלך. (כג) ופנים נועמים, תרגמתי כפי' השני של השלם רא"א שהכוונה פנים נועמים יולידו לשון סתר, כי האנשי' יתלחשו יחדיו לחקור מדוע פניו רעים, ונזה יתנגדו חלקי המאמרים זה לעמת זה, כי הפנים אשר ישכנו עליו ענני העלב, ידמו לשמים אס יתקשרו בעבים מרוח לפון, ולשון סתר לגשם כענין תול כטל אמרתי (דברים ל"ב ב'). (כד) טוב שבת על פנת גג, מבואר לעיל (כ"א ט'). (כה) מים קרים על גפש עיפה, עיף הוא נרדף לכמא, כמו ארץ עיפה (ישעי' ל"ב ב') וכדומה.

להשיב נפש עיפה וזמועה טובה אף היא שנה להסוכן יעקב ותחי רוח יעקב אביה' (ראשית מ"ה): (כו) מעין נרפס - עבור ברגלים: לדיק מט לפני רשע. כשהלדיק מט לפני הרשע וירא להוכיח על פניו דרכו שנאוי הדבר כמעין נרפס ומקור נשחת: (כו) אכול דבש. לאכול דבש יותר מדאי רמז הדבר לדורש במ"מ ובמ"ב לגלות לרבים ועמי הארץ מלגלגים על הדבר ושואלים מה למעלה מה למטה: וחקר כבודם כבוד. והיכן החקר ראוי להיות בדברי חכמים אשר כבודם כבוד בגזירותם יש לשאול מה טעם גזרו כך ולמה סייגו בכל גזירה וגזירה:

(כו) מעין נרפש ומקור משהת צדיק מט לפני רשע:
 (כז) אכל דבש הרבות לא טוב וחקר כבודם כבוד:
 (כח) עיר פרוצה אין חומה איש אשר ואין מעצר לרוחו:

כו

(א) בשלג בקיץ וכמטר בקציר כן לא נאווה לכסיל כבוד:
 (ב) בצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת הנם לא תבוא:
 (ג) שוט לסוס מתג להמור ושבט לגו כסילים:
 (ד) אל תען כסיל כאולתו פן תשוה לו גם אתה:
 (ה) ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו:
 (ו) מקצה רגלים חמס שתה שלח דברים ביד כסיל:

כו (א) בשלג בקיץ. נשעה שוטחין התאנים בחמה ליבשן ולעשות קליעו' בדאמר הלחם והקיץ לאכול הנערים (שמאל ב' ט"ו): (ב) ככפור לנוד. שהוא נד וכדרור שהוא חוזר לקנו כן קללת חנם לא תבוא אלא למי שהוליאה בפיו. דרור הוא עוף הנקרא רינדל"ע צלע"ז ונקרא דרור שדרה צבי' כנשדה: (ג) שוט לסוס. הוא עשוי ואף שבע נכון לגו כסילים ייסורין מוכנים לרשע: (ד) אל תען כסיל. בדברי ריב ומלה כן תשוה לו: (ה) ענה כסיל. הבא להסיתך לע"ז הודע לו אולתו: פן יהיה חכם בעיניו. וטעם שני פסוקים אלו מפורש בתוכם אל תען בדבר שתשוה לו אם תענהו ענה כסיל בדבר שאם לא תענהו יהיה חכם בעיניו: (ו) מקצה רגלי' חמס שתה. מי שולח דברים ביד כסיל הוא מקצה רגלי שלוחים הרבה לחזור ולשלוח לתקן מה שעות הראשון אשר שלחו בתחילה ושמה חמס שחזירו זועף עליו על שליחות כסיל:

דליו

לו קרי

להסיתך לע"ז הודע לו אולתו: פן יהיה חכם בעיניו. וטעם שני פסוקים אלו מפורש בתוכם אל תען בדבר שתשוה לו אם תענהו ענה כסיל בדבר שאם לא תענהו יהיה חכם בעיניו: (ו) מקצה רגלי' חמס שתה. מי שולח דברים ביד כסיל הוא מקצה רגלי שלוחים הרבה לחזור ולשלוח לתקן מה שעות הראשון אשר שלחו בתחילה ושמה חמס שחזירו זועף עליו על שליחות כסיל:

ב א ו ר

(כו) מעין נרפש, הלכתי בתרגומי בעיקר הכוונה בעקבות הכשדי, שהעתיק היך דסכר אינש מעינא, ומבועא מחבלוגו', והיה שעורו, מעין שיעשהו איש נרפס וכן מקור שיעשה משחת, כן הלדיק